

SATURNIN

Zdeněk Jirotka

AUTOR - ZDENĚK JIROTKA (1911-2003)

Národnost:	Český spisovatel, fejetonista a humorista
Kariéra:	Za okupační doby v armádě, pak ministerstvo veřejných prací. Práce v Lidových novinách, Svobodných novinách, týdeníku Dikobraz a Českém rozhlasu
Styl:	Suchý anglický humor – inspirován Jerome K. Jeromem a P. G. Wodehouseem. Parodie konvenčního chování a literárních žánrů
Zajímavost:	Veškerá další tvorba je značně zastíněna prvním románem Saturninem

Další díla:

- Muž se psem – parodie na detektivní román (hloupí podvodníci vs. amatérský detektiv)
- Rozhlasové hry – Hvězdy nad starým Vavrouchem, Rodinná tradice, Hloupý milionář

ZÁKLADNÍ ÚDAJE O DÍLE

Název:	Saturnin
Lit. druh:	Epika (próza)
Lit. žánr:	Humoristický román s prvky satiry
Téma:	Kritika lidských vlastností – nabubrělost, omezenost, vypočítavost, přetvářka
Časoprostor:	Praha (houseboat), dědečkův venkovský dům. Doba přesně neurčena (kolem 1941)
Vydáno:	1942 (za protektorátu). Zfilmováno 1994, řada divadelních zpracování

KOMPOZICE A JAZYK

Kompozice:	Chronologický postup, rámcový příběh (vyprávěč popisuje zážitky se Saturninem)
Vyprávěč:	Ich-forma – vypráví sám pán (Jiří Oulický), který si Saturnina najme
Jazyk:	Spisovný, vtipná slovní spojení, řečnické otázky, metafory, dialogy, čtené dopisy

- Suchý anglický humor – inspirace J. K. Jeromem a P. G. Wodehouseem (sluha Jeeves)
- Jazyková i situační komika – absurdní situace, nadsázka, ironie, satirické prvky
- Parodie literárních žánrů – detektivka, dobrodružný román, román z vyšší společnosti
- Kontrast postav – neobratný vyprávěč vs. geniální Saturnin, povrchnost tety vs. moudrost dědečka
- Humorné popisy – příhody na houseboatu, džiu-džitsu, povodeň, Miloušovy „náhody“

TIP: Saturnin je inspirován anglickým humorem – P. G. Wodehouse (sluha Jeeves). Zmiň u maturity paralelu: Saturnin = český Jeeves. Knížka vyšla za protektorátu (1942), ale válku nijak netematizuje.

POSTAVY

Saturnin	Svérázný, vynálezavý a nepředvídatelný sluha. Pohotový, chytrý, spolehlivý. Vždy ochrání svého pána a elegantně vyřeší každou situaci. Rozšířuje o pánu falešné historky (safari, dobrodružství). Vede skrytou válku proti Miloušovi. Sblíží se s dědečkem – nakonec zůstává v jeho službách. Houseboat ve skutečnosti patří Saturninovi.
Vyprávěč (Jiří Oulický)	Třicetiletý svobodný úředník. Zpočátku nesmělý a spokojený se svým klidným životem. Nechává se Saturninem manipulovat, ale právě díky tomu zažije dobrodružství. Zamilován do slečny Barbory.
Postava	Popis
Teta Kateřina	Komická postava. Vypočítává vdova, uchází se o dědečkův majetek. Podlézavá, úcelově mění chování. Obliba v příslovích a pořekadlech. Snaží se vypadat mladě (až trapně)
Milouš	Syn tety Kateřiny. Neotesaný, omezený. Snaží se působit jako světák. Saturnin si z něj dělá sstrandu – „náhodné“ nehody
Sl. Barbora	Milá, elegantní mladá dáma. Hraje tenis, jezdí v rapidu. Vyprávěčova láska (usiluje o ni i Milouš)
Dědeček	Starý, moudrý, bohatý muž. Baví se bojem příbuzných o dědictví. Příznivec elektřiny (vše v domě na proud). Předstírá šílenství, aby se zbavil tety
Dr. Vlach	Postarší vzdělaný muž, rodinný přítel. Sarkasmus, teorie o lidském chování

DĚJ

Saturnin přichází	Vyprávěč (Jiří Oulický) si najme sluhu Saturnina. Ten o něm začne rozšiřovat, že je dobrodruh, že byl na safari apod. Bez vědomí pána ho odstěhuje na houseboat a jeho starý byt prodá. Na houseboat se nastěhuje nezvaná teta Kateřina s Miloušem – Saturnin je vystraší řečmi o hladavcích a zbaví se jich.
U dědečka	Všichni jsou pozváni na dědečkův venkov – vyprávěč, Saturnin, dr. Vlach, později slečna Barbora. Opět se však objeví teta Kateřina s Miloušem. Saturnin se s dědečkem sblíží a naučí ho džiu-džitsu – dědeček v bleskovém souboji vyvrne vyprávěče kotník. Zpátky z nemocnice ho přiveze slečna Barbora.
Povodeň	Řeka se rozvodní a strhává most – všichni jsou odříznuti od města. Musí vystačit se zásobami v domě. V domě vypadne elektřina. Večery tráví vyprávěním příběhů. Vyprávěč se sbližuje se slečnou Barborou. Saturnin vede skrytou válku proti Miloušovi – začnou se mu stávat „náhodné“ nehody.
Výprava do města	Docházejí zásoby. Rozhodnou se obejít pramen a dojít do města, noc stráví ve srubu dr. Vlacha. Dědeček se zraní, cesta se komplikuje, musí přenocovat pod širým nebem. Když obejdou potok, zjistí, že most je už opravený.
Dědeček vs. teta	Teta Kateřina se vnukuje ošetřovat dědečka. Ten je z jejího podlézání otráven a začne před ní předstírat šílenství. Fingovaně sepíše závěť, ve které všechn majetek odkáže na dobročinné účely. Teta prohlásí, že se zbláznil, a odjede. Později se ukáže, že i toto byl Saturninův nápad.
Závěr	Všichni se vrací domů. Vyprávěč pozve slečnu Barboru na schůzku. Z dopisu od Saturnina se dozvídá, že Saturnin zůstává u dědečka, houseboat ve skutečnosti patří Saturninovi a pán na něm může zůstat. Dědeček a Saturnin si otevřeli kancelář pro napravování nepravostí v románech. Teta Kateřina se bohatě provdala.

HLAVNÍ MYŠLENKY

- Kritika lidských vlastností – nabubrělost, omezenost, vypočítavost, pokrytectví (teta Kateřina, Milouš)
- Humor jako obrana – knížka vyšla za protektorátu (1942), humor jako únik od tíživé doby
- Pán vs. sluha – převrácené role: Saturnin ve skutečnosti řídí život svého pána (a dělá to lépe)
- Parodie společenských konvencí – výsmech vyšší společnosti, přetvářce a ctižádosti
- Dobrodružství a přátelství – Saturnin vnáší do nudného života pána život a akci

LITERÁRNÍ KONTEXT

- Česká humoristická próza za protektorátu – humor jako únik od reality okupace
- Inspirace anglosaskou humoristickou prózou – suchý humor, nadhled, ironie
- Jirotka chtěl propojit tradiční žurnalistickou beletrie s anglosaskou humoristickou prózou

Autor	Dílo	Kontext
K. Poláček	Bylo nás pět	Český humor (protektorát)
E. Bass	Cirkus Humberto	Česká próza za okupace
J. Werich	Fimfárum	Český humor a pohádky
P. G. Wodehouse	Příběhy Jeevese	Anglický humor (inspirace)
J. K. Jerome	Tři muži ve člunu	Anglický humor (inspirace)

RYCHLÝ PŘEHLED

?	Odpověď
Autor	Zdeněk Jirotka (1911–2003), český humorista a fejetonista
Žánr	Humoristický román s prvky satiry
Směr	Česká humoristická próza, inspirace anglickým humorem
Druh	Epika (próza)
Forma	Chronologicky, ich-forma (vyprávěč = pán Saturnina), rámcový příběh
Kde/kdy	Praha (houseboat), dědečkův dům. Kolem 1941, vydáno 1942
Téma	Kritika nabubrělosti a vypočítavosti, humor, parodie konvencí
Postavy	Saturnin, vyprávěč, teta Kateřina, Milouš, sl. Barbora, dědeček, dr. Vlach
Klíčové	Český Jeeves. Suchý anglický humor. Vyšlo za protektorátu
Jazyk	Situační a jazyková komika, ironie, nadsázka, aforismy
Kontext	Poláček, Bass, Werich, Wodehouse, Jerome